

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ**ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ**

Презиме, име једног родитеља и име	Стојановић, Сарајчица, Маја
Датум и место рођења	15.12.1983. године, Лесковац

Основне студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Пословна економија
Звање	Дипломирани економиста
Година уписа	2002.
Година завршетка	2007.
Просечна оцена	9,65 (девет и 65/100)

Магистарске студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Рачуноводство, ревизија и финансијско управљање
Звање	Магистар економиста
Година уписа	2011.
Година завршетка	2013.
Просечна оцена	10,00 (десет)
Научна област	Пословне финансије, рачуноводство и ревизија
Наслов завршног рада	Извештавање о еколошким и друштвеним аспектима пословања предузећа из области нафтне индустрије

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Економски факултет
Студијски програм	Финансије и банкарство
Година уписа	2008.
Остварен број ЕСПБ бодова	120
Просечна оцена	10,00 (десет)

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	Извештавање о заштити животне средине - нормативни и рачуноводствени аспекти
Име и презиме ментора, звање	др Јован Крстић, редовни професор у пензији
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	НСВ број 8/18-01-009/11-012 од 25.11.2011. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	VIII + 362
Број поглавља	5
Број слика (шема, графикона)	18
Број табела	43
Број прилога	4
Број библиографских јединица	353

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Blab, D.; Spasić, D.; Stojanović, M. (2014): Sustainability Reporting in accordance to the G4 Guidelines of the Global Reporting Initiative, <i>Ecologica</i>, vol. 21, no. 74, pp. 198-203.</p> <p><i>У ради се указује на значај извештаја о одрживом развоју као инструмента добровољног корпоративног извештавања којим предузећа могу презентовати финансијске, еколошке и друштвене аспекте пословања на уравнотежен начин. Глобална посвећеност одрживом развоју скренула је, између осталог, велику пажњу и на утицај пословних активности предузећа на животну средину и друштво и довела до концепта по коме се успешност пословања предузећа не може сагледавати само на основу финансијских показатеља, већ и на основу друштвених и еколошких показатеља перформанси којима се обухвата позитиван и негативан утицај пословања предузећа на друштвено и природно окружење. У раду је такође описан развој организације Глобална иницијатива за извештавање (енгл. Global Reporting Initiative – GRI), као и различите верзије смерница за извештавање о одрживом развоју установљене од стране ове организације и дат је компаративни преглед G3.1 и G4 верзије смерница.</i></p>	M51
2	<p>Blab, D.; Stojanović, M. (2014): On the road to the Integrated Reporting, Proceedings of the 3rd International Business Conference: <i>How to Prosper Until 2020? Business and Social Challenges of the Modern World</i>, School of Economics Celje, High Business School, Celje, Slovenia, 15 May 2014, pp. 197-202.</p> <p><i>У раду се анализира развој Међународног оквира за интегрисано извештавање. Услед промена у економском и друштвеном окружењу корпоративно извештавање се мора модификовати и даље развијати. Укупна димензија створене вредности (финансијске и нефинансијске) не може бити приказана презентовањем само (традиционалних) финансијских извештаја и извештаја о одрживом развоју, и из тог разлога постоји потреба за редефинисањем система корпоративног извештавања. Интегрисано извештавање се може посматрати као процес који укључује вредносно релевантне факторе у корпоративно управљање (интегрисано размишљање) и за резултат има интегрисани извештај са информацијама о стварању вредности. У раду је дата дефиниција интегрисаног извештавања и анализиран уводни (први) део оквира за интегрисано извештавање, у коме се наводи како треба користити оквир и даје приказ фундаменталних концепата, и други део оквира који је фокусиран на припрему и презентацију интегрисаног извештаја, и у коме су садржани водећи принципи интегрисаног извештаја и објашњени елементи такве врсте извештаја.</i></p>	M33
3	<p>Бонић, Ј.; Стојановић, М. (2013): Извештавање о ограниченом прегледу Извештаја о одрживом развоју, <i>Рачуноводство</i>, вол. 57, бр. 7-8, стр. 51-60.</p> <p><i>Предмет анализе рада је независна верификација, односно услуге уверавања извештаја о одрживом развоју. Потреба за спровођењем услуге уверавањем извештаја о одрживом развоју условљена је захтевима информационих корисника за повећањем кредибилитета, валидности и транспарентности обелодањених информација. Поред указивања на потребу за спровођењем услуге уверавања извештаја о одрживом развоју, у раду су описани и стандарди за спровођење услуга уверавања, пре свега Стандард уверавања AA1000AS издат од стране института Accountability и Међународни стандард за ангажмане уверавања 3000 – Ангажмани уверавања који нису ревизија или преглед историјских финансијских информација развијен од стране Међународног одбора за ревизију и стандарде уверавања. Рад обухвата и компаративну анализу извештаја о уверавању извештавања о одрживом развоју од стране два предузећа из области нафтне индустрије (једно домаће, једно странско предузеће), чиме се указује на одређене специфичности спровођења услуга уверавања у пракси.</i></p>	M52
4	<p>Крстић, Б.; Домазет, С.; Стојановић, М. (2013): Извештавање о еколошким аспектима пословања предузећа као део извештавања о одрживом развоју, <i>Ecologica</i>, вол. 20, бр. 71, стр. 387-392.</p> <p><i>Захтеви за заштитом животне средине постали су значајан фактор који предузећа морају узети у обзир у процесу доношења пословно-финансијских одлука. Имајући то у виду, извештавање о еколошким аспектима пословања постаје све значајнији део добровољног извештавања од стране предузећа. У раду се анализирају правно-економски аспекти извештавања о еколошким аспектима пословања предузећа као дела извештавања о одрживом развоју. С тим у вези, најпре се у раду полази од правних аспеката извештавања, где је акценат стављен на Архуску конвенцију, а потом се анализирају смернице развијене од стране Глобалне иницијативе за извештавање (енгл. Global Reporting Initiative – GRI), као најсвеобухватније и најзаступљеније упутство за извештавање о одрживом развоју, односно за извештавање о економским, еколошким и друштвеним аспектима пословања.</i></p>	M51
5	<p>Spasić, D.; Stojanović, M. (2013): Sustainability Reporting – Theoretical Framework and Reporting Practice in the Serbian Oil Industry, <i>Facta Universitatis, Series Economics and Organization</i>, University of Niš 2013, vol. 10, no. 3, pp. 231-244.</p> <p><i>Сврха овог рада је да се анализира достигнути ниво обелодањивања информација о економским, еколошким и друштвеним аспектима пословања у српској нафтној индустрији. Пошто је извештавање о одрживости пословања тек у зачетку у Републици Србији, аутори су најпре кроз преглед литературе указали на потребу и значај таквог извештавања, Пракса светских компанија из нафтног сектора показује најчешћу примену GRI смерница и IPIECA смерница за извештавање. Компаративна анализа извештаја о одрживом развоју српске нафтне компаније НИС а.д. и светски познате нафтне компаније British Petroleum plc показала је да се извештавање еколошким и друштвеним аспектима пословања у</i></p>	M51

	<i>српској компанији спроводи тек три последње године. Иако је начињен напредак у извештавању, упоређујући са извештајем о одрживом развоју BP plc, неопходна су додатна побољшања.</i>	
6	Blab, D.; Stojanović, M. (2013): The Application of the GRI Guidelines in the Public Sector, Proceedings of the International Conference: <i>International Dialogue: East-West</i> , PVU International Slavic Institute G.R. Derzhavin Sveti Nikole, Sveti Nikole, Macedonia, 19-20 April 2013, pp. 505-509 <i>Увођење новог јавног менаџмента користило је искуства стечена у приватним предузећима као референтни оквир за реструктурирање административне културе и процеса у јавном сектору разматрајући карактеристике јавног сектора. У демократски организованом јавном сектору одрживост је један од основних принципа финансијског планирања и буџетирања и из тога разлога такође повезана са извештавањем. Поред финансијског гледишта, одрживост укључује еколошке и друштвене аспекте јавних услуга стварањем јавне вредности за друштво. У раду су најпре дате специфичности јавног сектора уопште, а затим анализирани смернице за извештавање о одрживом развоју за јавни сектор установљене од стране Глобалне иницијативе за извештавање (енгл. <i>Global Reporting Initiative – GRI</i>).</i>	M33
7	Крстић, Б.; Јовановић, С.; Станишић, Т.; Стојановић, М. (2012): Државна помоћ – инструмент за заштиту животне средине у Европској унији и Србији, <i>Економске теме</i> , Универзитет у Нишу, Економски факултет, вол. 50, бр. 2, стр. 205-220. <i>Концепт одрживог развоја настао је из потребе очувања животне средине како би се њен квалитет одржао на одговарајућем нивоу за садашње, али и будуће генерације. У раду се најпре анализира заштита животне средине као једна од три главне и међусобно условљене компоненте одрживог развоја. Затим се указује на регулаторни оквир у Европској унији и Републици Србији, којим се настоје уредити кључна питања из области управљања и заштите животне средине. Главни део овог рада тиче се улоге и значаја државне помоћи у постизању циљева заштите животне средине. У том контексту, извршена је анализа онога што једна држава и њене организације чине у институционалном и финансијском смислу ради остваривања заштите животне средине у оквиру Европске уније, али и у Србији.</i>	M51
8	Krstić, J.; Stojanović, M. (2010): Environmental Reporting – Regulation and Disclosure Practice, Proceedings: <i>The Challenges of Economic Science and Practice in the 21st Century</i> , University of Niš, Faculty of Economics, Niš, 14-15 October 2010, pp. 443-457. <i>У раду се разматра нормативна регулисаност извештавања о заштити животне средине у САД-у, Европској унији и Републици Србији, и то како са становишта учесника који су подстакли овоизвештавање, тако и са аспекта решења која су примењивана при извештавању. Затим се указује на добровољан карактер извештавања о заштити животне средине, као и на нека питања и иницијалне резултате у погледу примене одређених међународних рачуноводствених стандарда за обухватање еколошких ефеката у финансијских извештајима. У раду је дат и компаративни приступ извештавања о заштити животне средине на примеру два предузећа (једно домаће, једно страно предузеће) из исте привредне гране, тачније из области производње гума и производа од гума.</i>	M33

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета.

ДА

Маја Стојановић, студент докторских академских студија испуњава све услове неопходне за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета у Нишу и Статутом Економског факултета. Кандидаткиња је положила све испите предвиђене планом и програмом докторских академских студија Економског факултета у Нишу и презентовала резултате истраживања у вези са пријавом теме докторске дисертације путем два докторантска колоквијума. Такође, кандидаткиња има више научних радова објављених у домаћим часописима са листе министарства надлежног за науку (укупно пет), као и зборницима радова са домаћих и међународних научних конференција (укупно 3) из уже научне области из које је докторска дисертација. Самим тим, кандидаткиња испуњава услов из Члана 20. *Правилника о поступку припреме и условима за одбрану докторске дисертације*, утврђеног дана 18.11.2014. године од стране Сената Универзитета у Нишу, да је најмање један научни рад кандидата објављен или прихваћен за објављивање у домаћем часопису са листе министарства надлежног за науку.

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (*до 500 речи*)

Докторска дисертација се састоји од увода, пет поглавља (делова) и закључка. Следе списак коришћене литературе, прилози, биографија аутора и одговарајуће изјаве аутора.

Након **Увода**, у коме су дефинисани предмет и циљ истраживања, основне хипотезе и образложена структура, у **првом делу** дисертације: *Детерминанте пословања у друштвено одговорној економији*, разматрају се концептуалне основе друштвене одговорности предузећа и заштита животне средине као елемента друштвене одговорности. Кандидаткиња закључује да постоји директан утицај одговорног понашања предузећа према животној средини на дугорочну пословну успешност, због чега је неопходно праћење и анализа нефинансијских

тј. еколошких перформанси пословања предузећа.

У **другом делу** дисертације: *Проширени модел екстерног финансијског и нефинансијског извештавања као основ извештавања о заштити животне средине*, најпре се указује на обележја финансијског извештавања у савременим и променљивим условима пословања. Будући да традиционални модел финансијског извештавања не задовољава све информационе потребе корисника у контексту одрживости, кандидаткиња истиче потребу за проширењем модела екстерног финансијског извештавања укључивањем нефинансијских информација. Као могућа подручја унапређења истиче се извештавање о кључним факторима успеха са становишта концепта генерисања вредности за акционаре, и извештавање о друштвеној одговорности, односно извештавање о одрживом развоју, укључујући и извештавање о заштити животне средине.

У **трећем делу** дисертације: *Извештавање о заштити животне средине и институције које се баве нормирањем – компаративни аспект*, указује се на растући значај оваквог вида извештавања и врши компаративна анализа досадашње праксе регулисања и извештавања у појединим државама, унутар ЕУ и на глобалном нивоу. Кандидаткиња закључује да постојање великог броја смерница и упутстава за извештавање о заштити животне средине и извештавање о одрживом развоју је у великој мери отежало упоредивост перформанси између предузећа, због чега је развој новог концепта извештавања, тзв. интегрисаног извештавања и Оквира за састављање интегрисаног извештаја од стране Међународног савета за интегрисано извештавање усмерен на унапређење и хармонизацију постојећих пракси извештавања.

Релевантна питања заштите животне средине у ревизији финансијских извештаја обрађена су у **четвртном делу** дисертације. Анализирајући професионалну регулативу и праксу ревизије, кандидаткиња закључује да је досадашња пракса показала да већина ревизора пружа ограничено уверавање у вези са извештајем о одрживом развоју, што подразумева мањи обим прикупљених доказа и спроведених процедура него у случају ангажмана разумног уверавања. Када је реч о интегрисаном извештају, постоји дискусија о томе да ли овај извештај треба да буде предмет ревизије или предмет уверавања. Бројни аргументи говоре у прилог првој алтернативи.

Концептуалне основе модела извештавања о заштити животне средине применљивог у Републици Србији обрађена су у **петом делу** дисертације. Полазећи од анализе нормативне регулисаности, досадашње праксе финансијског и нефинансијског извештавања, као и резултата емпиријског истраживања спроведеног на репрезентативном и релевантном узорку, кандидаткиња даје предлог модела извештавања о заштити животне средине применљивог у Републици Србији. Предложени модел извештавања подразумева обелодањивање информација о еколошким аспектима пословања у оквиру годишњег извештаја о пословању од стране великих правних лица и јавних друштава независно од величине, што је у складу са предлогом нове директиве Европске комисије. Такође, предлаже се да нефинансијске показатеље у оквиру годишњег извештаја о пословању, предузећа у Републици Србији треба да обелодањују у складу са *GRI* Смерницама за извештавање о одрживом развоју *G4*, како би се обезбедила хармонизованост са најбољим праксама извештавања у свету.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Циљеви истраживања дефинисани приликом пријаве докторске дисертације, уско повезани са предметом истраживања, били су вишедимензионални. Кандидаткиња је успешно извршила компаративну анализу домаће и иностране регулативе и праксе финансијског и нефинансијског извештавања о заштити животне средине, извештавања о одрживом развоју и, у новије време, интегрисаног извештавања предузећа. Анализа резултата спроведеног емпиријског истраживања на репрезентативном узорку предузећа која послују у Републици Србији омогућила је кандидаткињи да реализује следећи дефинисани циљ, односно да утврди достигнути ниво извештавања у вези са наведеним питањима пословања предузећа.

Имајући у виду претходно спроведену анализу нормативне регулисаности и праксе извештавања, уз сагледавање највиших стандарда и смерница за извештавање израђених од стране међународно признатих институција и коришћених у пракси великих међународних компанија, кандидаткиња је конципирала модел извештавања о еколошким (и шире, друштвеним) аспектима пословања применљив у Републици Србији, чиме је успешно реализован и последњи постављени циљ истраживања.

Интердисциплинарни приступ и коришћење адекватних научних метода омогућили су кандидаткињи да на адекватан начин одговори на сва постављена истраживачка питања. На основу свега наведеног, у докторској дисертацији су реализовани сви постављени циљеви истраживања на високом нивоу.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

У научној и стручној литератури у Републици Србији ретки су радови који се на свеобухватан начин баве извештавањем о економским, еколошким и друштвеним аспектима пословања предузећа. Стога се значај овог истраживања, као самосталног научног рада, огледа управо у употпуњавању овог гепа, и доприноса у теоријско-методолошком смислу домаћој рачуноводственој теорији и пракси.

Посебан допринос дисертације одгледа се у спроведеном емпиријском истраживању, чија презентација и анализа добијених резултата омогућује адекватне закључке о достигнутом нивоу регулисаности и праксе финансијског и нефинансијског извештавања о еколошким (и шире, друштвеним) аспектима пословања предузећа у Србији и

њене усаглашености са савременим светским достигнућима.

Поред тога, конципирање модела извештавања о еколошким (и шире, друштвеним) аспектима пословања, применљивог у предузећима која послују у Републици Србији свакако представља својеврстан научни допринос ове докторске дисертације. Кандидаткиња правилно закључује да модел извештавања о заштити животне средине у Србији мора се развијати уз пуно уважавање како специфичности самих предузећа, тако и услова, околности и регулаторног оквира у којима она послују и мора бити флексибилан у одговарајућој мери.

Резултати истраживања кандидаткиње представљају поуздану основу за даљи развој теорије и унапређење праксе финансијског, нефинансијског и интегрисаног извештавања, посебно у Републици Србији.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Кандидаткиња је током пријаве и израде докторске дисертације показала висок степен самосталности, уважавајући, при томе, сугестије и савете ментора и свих чланова комисије. Пажљивим избором и анализом релевантне литературе из области корпоративног извештавања, менаџмента, друштвено-одговорног пословања и права, кандидаткиња је обезбедила основу за валидну теоријску аргументацију дефинисаног проблема и циља истраживања. Такође, све фазе емпиријског истраживања су, уз претходне консултације са члановима комисије, самостално спроведене. Теоријска и емпиријска истраживања омогућила су кандидаткињи да самостално тестира постављене хипотезе, формулише закључке и предложи модел извештавања о еколошким (и шире, друштвеним) аспектима пословања применљив у Републици Србији.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Комисија констатује да су резултати истраживања, научни допринос, као и самосталност научног рада кандидата сасвим задовољавајући и потпуно сагласни са одредбама Закона, Статута Универзитета у Нишу и Статута Економског факултета у Нишу којима су дефинисани услови за позитивну оцену докторске дисертације. Сходно томе, Комисија позитивно оцењује докторску дисертацију кандидата Маје Стојановић под називом „Извештавање о заштити животне средине – нормативни и рачуноводствени аспекти“. Комисија предлаже Наставно-научном већу Економског факултета у Нишу да прихвати Извештај о оцени докторске дисертације „Извештавање о заштити животне средине – нормативни и рачуноводствени аспекти“ Маје Стојановић и одобри њену јавну одбрану.

КОМИСИЈА

Број одлуке ННВ о именовању Комисије **04-704**

Датум именовања Комисије **13.03.2015.**

Р. бр.	Име и презиме, звање	Потпис
1.	Проф. др Дејан Спасић Пословне финансије, рачуноводство и ревизија (Научна област)	председник Економски факултет, Универзитет у Нишу (Установа у којој је запослен)
	Проф. др Јован Крстић Пословне финансије, рачуноводство и ревизија (Научна област)	ментор, члан Економски факултет, Универзитет у Нишу (Установа у којој је запослен)
3.	Проф. др Axel Haller Финансијско рачуноводство и ревизија (Научна област)	члан Катедра за финансијско рачуноводство и ревизију, Универзитет у Регензбургу, Немачка (Установа у којој је запослен)

Датум и место:

25.03.2015. године, Ниш